

Mandat for utvalget for gjennomgang av formålet med opplæringen og formål for barnehagen

Bakgrunn

Samfunnets mandat til skolen og barnehagen

Formålet med opplæringen og formål for barnehagen forteller hva samfunnet forventer at grunnopplæringen og barnehagen skal ta ansvar for. Det skal både ha den enkeltes utvikling som mål, og klargjøre de allmenne verdiene som binder nasjonen sammen i et fellesskap. Formålene setter målene for barn og unges kompetanse i et bredt perspektiv. Formålet med opplæringen og formål for barnehagen gjelder for alle fagområder og all virksomhet i opplæringen og i barnehagen. Formålene har som grunnleggende forutsetning at hjemmet har hovedansvar for oppfostringen av sine barn, og at skolen og barnehagen skal bistå hjemmene med dette.

Et samfunn i utvikling

Vår samtid preges av økt internasjonalisering. Det er en langt større mobilitet av personer, men også av ideer, tradisjoner og verdier. Mediene gir i langt større grad impulser fra hele verden, og den nettbaserte kommunikasjonen er bokstavelig talt grenseløs. Norge har i løpet av få år blitt et langt mer flerkulturelt samfunn med større mangfold. Dette har både politiske, økonomiske og kulturelle aspekter. Andre politiske systemer, ideologier og tenkemåter påvirker oss direkte, og økt mobilitet av arbeidskraft og kapital gir nye impulser og en større forståelse for andre kulturer, tradisjoner, religioner. Internasjonaliseringen gir nye utfordringer av kunnskapsmessig, kulturell og etisk karakter. Dagens barn og unge må lære å forholde seg til dette brede spekteret av impulser med respekt og toleranse, og samtidig bli trygge på sin egen identitet. Formålene må derfor både gjenspeile de stabile grunnleggende verdiene som vårt samfunn bygger på og ta opp i seg vesentlige samfunnsmessige endringer.

Et samfunn basert på verdier

Ethvert samfunn bygger på verdier. Norge er et samfunn hvor verdier står sterkt i befolkningens bevissthet. Verdidebatter engasjerer ofte bredt. Viljen til å uttrykke verdigrunnlaget i praktisk handling har gjort Norge til et land med store nasjonale ambisjoner om å bistå andre gjennom bidrag til fredsmeistring og -operasjoner og gjennom praktisk nasjonal og lokal solidaritet. Formålet med opplæringen og formål for barnehagen uttrykker nasjonale verdier. Læreplanen for grunnskole og videregående opplæring og rammeplan for barnehagen har begge en generell del, der formålet blir utdypet og drøftet. Dette viser hvor sterkt verdiene er forankret i det norske samfunnet.

Et mål for fremtidens utdanning

Utviklingen i samfunnet har betydning for dagens formål, fordi formålene skal gjenspeile hva en moderne utdanning skal ha som overordnet mål, både i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv. Opplæringen har et ansvar for fremtidens samfunnsborgere, som skal kunne bidra i hjem, samfunn og arbeidsliv.

Et viktig bidrag til å omsette visjoner om utdanningens mål til grunnleggende former for læring er gitt av Delors-kommisjonen (UNESCO 1996). I sitt arbeid viste kommisjonen hvordan grunnleggende politiske mål kunne omsettes til fundamentale former for læring. Den foreslo at utdanningssystemet bør organiseres rundt fire slike fundamentale former for læring: Lære å forstå, lære å gjøre, lære å leve sammen og lære å være. De to første formene viser utdanningens ansvar for teoretiske og praktiske ferdigheter. De to andre handler om utvikling av personlige egenskaper og evne til å leve og arbeide sammen i toleranse i dagens komplekse

samfunn. Generell del i læreplanen og del 1 i rammeplan for barnehagen har det samme brede synet på utdanningens oppgaver. Begge planer trekker også fram de mange verdimeslige dilemmaer som utdanningen skal hjelpe barn og unge til forstå og leve med for å kunne håndtere samfunnets mangfold og motsetninger.

Områder for særlig gjennomgang

Samfunnets utvikling

En gjennomgang av formålet med opplæringen og formål for barnehagen skal vurdere behovet for oppdatering og modernisering for at formålet skal bygge på et bredt syn på utdanning tilpasset den internasjonalserte flerkulturelle virkeligheten med større mangfold, der majoritet og minoritet tilegner seg en sammensatt felleskultur.

Opplæringen og barnehagen skal ha som mål å kvalifisere barn og unge for et felles liv i et flerkulturelt samfunn. Gjennomgangen skal vurdere om dagens formål med opplæringen i tilstrekkelig grad gjenspeiler de krav til en integrerende sosialisering som dagens samfunn har behov for.

Det kristne verdigrunnlaget

Opplæring og barnehage har en sterk forankring i det kristne verdigrunnlaget og de ideer og tradisjoner samfunnet vårt bygger på. Dette kommer til uttrykk på ulike måter i formål for barnehagen, formålet for grunnskolen og formålet for videregående opplæring. Det er derfor grunn til å vurdere om formuleringene om det kristne verdigrunnlaget i større grad bør sees i sammenheng, også i lys av nye utfordringer som dagens og fremtidens samfunn gir. Skolens formål ble drøftet i Kvalitetsutvalgets utredning "I første rekke" NOU 2003:16. Utvalget pekte blant annet på behovet for å diskutere innledningen i formål for grunnskolen om å gi elevene en kristen og moralsk oppseding. FNs menneskerettskomité har i uttalelse av 03.11.2004 om KRL-faget og fritaksordningene også knyttet merknader til formuleringen om kristen oppdragelse i skolens formål. I Ot.prp. 91 (2004-2005) om forslag til endringer i Opplæringsloven i forbindelse med FN-komiteens uttalelse KRL-faget er merknaden drøftet. I høringene til disse sakene har en rekke ulike instanser uttalt seg om skolens formål. Barnehagens formål ble drøftet i rapporten "Klar, ferdig, gå – Tyngre satsing på de små". Flere høringsinstanser hadde synspunkter på forslaget om å videreføre det kristne verdigrunnlaget for barnehagen, jf. Ot.prp. nr. 72 (2004-05). Dette er perspektiver som må være med i en vurdering av formuleringene om det kristne verdigrunnlaget i formålene.

Endringer i utdanningssystemet

Kunnskapsløftet understreker i sterkere grad enn tidligere sammenhengen mellom grunnskole og videregående opplæring, blant annet ved at det innføres gjennomgående læreplaner. Samtidig har yrkesfagene i videregående opplæring utviklet seg både i innhold og omfang med et stort antall lærlinger og instruktører. Det er derfor grunn til å vurdere om det i større grad er behov for å samordne de separate delene av formålene for grunnskole og videregående opplæring. Det skal også tas opp om formålet dekker de mål som yrkesfaglig opplæring har for sin virksomhet. Kvalitetsutvalgets utredning "I første rekke" NOU 2003:16 peker på behovet for å vurdere om formålene bør bli likere.

Rammeplan for barnehagen understreker betydningen av et nært samarbeid mellom barnehage og skole. Forskning peker på at barnehagene spiller en positiv og betydningsfull rolle i førskolebarnas utvikling med særlig betydning for læring. Som en del av gjennomgangen skal det derfor vurderes på hvilke måter formålet med opplæringen skal sees i sammenheng med formål for barnehagen.

Utvalgets oppgaver

- Utvalget skal innhente et bredt utvalg av aktuelle synspunkter på formålet med opplæringen og formål for barnehagen, herunder hvordan elever, lærere, instruktører og foreldre forstår formålet.
- Utvalget skal beskrive formål med opplæringen og for barnehagen i noen andre land med særlig vekt på det nordiske perspektivet og vurdere disse opp mot de norske.
- På grunnlag av kartleggingen skal utvalget analysere og vurdere de ulike delene av formålet med opplæringen og formål for barnehagen med særlig vekt på:
 - o samfunnets utvikling med økt internasjonalisering og mangfold
 - o formuleringene knyttet til det kristne verdigrunnlaget
 - o endringene i utdanningssystemet
- Utvalget skal vurdere behovet for i større grad å se formålet for opplæringen i sammenheng med barnehagens formål.
- Utvalget skal på grunnlag av sine analyser og vurderingen legge fram ulike konkrete forslag til formål med opplæringen og minst ett forslag om felles formål for barnehage og opplæring.
- Utvalget skal legge til rette for og bidra til bred debatt om de ulike forslagene til formål.
- Utvalget skal vurdere økonomiske, juridiske, administrative og eventuelt andre konsekvenser av de ulike forslagene, herunder et forslag basert på uendret ressursbruk.
- Utvalget skal på grunnlag av vurderingene gi en tilråding til departementet om konkret formulering av formålet med opplæringen og formål for barnehagen.
- Utvalget skal avslutte sitt arbeid innen 1. juni 2007.